

Pedagogisch werkplan voor de peuterspeelzaal

Samen groeien met plezier bij peuterspeelzaal Windkanter

Welkom bij windkanter!

In dit pedagogisch werkplan staat beschreven hoe een dag op deze vestiging eruitziet en hoe de groepen zijn ingedeeld. Ook informatie over de belangrijkste afspraken zoals, onze openingstijden, activiteiten en wat te doen bij ziekte, staan in dit pedagogisch werkplan. Dit werkplan hoort bij het pedagogisch beleid van Bink. Het pedagogisch beleidsplan en meer over de pedagogische bloem kun je vinden op de website van Bink.

Contactgegevens

Adres: Oude Amersfoortseweg 196 1212 AL Hilversum

Groep kleine ijsbeer:

Telefoonnummer: 06-31943947

e-mailadres: psz-kleineijsbeer@binkkinderopvang.nl

Groep Zonnestraaltje

Telefoonnummer: 06-184145231

e-mailadres: psz-zonnestraaltje@binkkinderopvang.nl

Clustermanager: Lous Geserick, l.geserick@binkkinderopvang.nl

AM Buse Batman: B.batman@binkkinderopvang.nl

Onze vestiging

Peuterspeelzaal de Windkanter, met groep Kleine ijsbeer en groep Zonnestraaltje (vrije peuterspeelzaal met een antroposofische grondslag) hebben hun onderkomen in basisschool de Windkanter. Er is veel aandacht voor het leven met de seizoenen, cultuur en het individuele kind. Het kind mag zichzelf zijn.

De groepen hebben alle twee een lichte, ruime groepsruimte tot hun beschikking. Bij mooi weer spelen we zo veel mogelijk buiten op het afgesloten buitenspeel terrein. Beide groepen hebben per dagdeel maximaal 16 kinderen van 2-4 jaar en zijn open op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	1 van 29

Inhoudsopgave

1. Reilen en zeilen op de groep	3
Kennismaken en wennen	3
Brengen en ophalen	3
Wanneer zijn we open?	4
Afwezigheid doorgeven	4
Ruilen en extra dagen	4
Wat doen we als een kind ziek wordt?	4
Wat doen we bij een klein ongeval?	5
2. Een ochtend op de peuterspeelzaal	6
Een voorspelbaar dagritme	6
Groep kleine ijsbeer:	6
Eten en drinken	7
Groep Zonnestraaltje:	7
Spelend ontdekken en onderzoeken	9
3. Samenwerken aan de ontwikkeling van kinderen	13
Mentor	13
Volgen van de ontwikkeling	13
Samenwerken met ouders	14
De overstap naar school	14
Samenwerking met de basisschool	14
4. Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)	17
Het programma	17
De groepsruimte	20
5. Inspraak van ouders	25
De oudercommissie	25
Met ouders in gesprek	25
6. De groep en de medewerkers	26
De stamgroep	26
Samenwerken van stamgroepen	27
Wie werken er bij Bink?	27
Medewerkers in opleiding, de Bink Academie	28

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	2 van 29

1. Reilen en zeilen op de groep

Kennismaken en wennen

In het eerste gesprek met ouders en verzorgers nemen we de tijd om elkaar te leren kennen en om elkaar te informeren. We maken afspraken met ouders om de overgang naar de nieuwe omgeving zo goed mogelijk te laten verlopen, zodat hun kind zich bij ons veilig gaat voelen. Ook informeren we ouders wie de mentor is van hun kind. De mentor is een vaste pedagogisch medewerker aan wie ouders vragen kunnen stellen over het welbevinden en de ontwikkeling van hun kind. De mentor maakt afspraken met ouders over het wennen.

Gemiddeld duurt een wenperiode ongeveer twee weken waarin het kind en de ouders kunnen wennen aan de nieuwe situatie. Een vaste pedagogisch medewerker, bij voorkeur de mentor, begeleidt het kind daarbij. Wennen is vaak maatwerk. Het kind is vanaf het begin hele ochtenden welkom en in overleg met ouders of afhankelijk van de behoefte van het kind wijken we hiervan af.

Wil je meer weten over wat we belangrijk vinden bij het wennen van jonge kinderen? In hoofdstuk drie van ons pedagogisch beleidsplan lees je hier meer over.

Huisbezoek

Kinderen die extra begeleiding in hun ontwikkeling nodig hebben, kunnen een VVE-indicatie krijgen en komen vier dagen per week naar de peuterspeelzaal. Met ouders van deze kinderen maken we een afspraak voor een bezoek aan huis. Het bezoek is vier tot zes weken nadat de kinderen bij de peuterspeelzaal zijn gestart. Ook met ouders van kinderen die al naar de peuterspeelzaal gaan en op een later moment in aanmerking komen voor een VVE-indicatie maken we een afspraak voor een huisbezoek.

Tijdens het bezoek maken we nader kennis, vertellen we elkaar welke verwachtingen we hebben en geven we nog wat extra informatie over de groep (bij groep kleine ijsbeer informatie over het Uk & Puk-programma en bij groep Zonnestraaltje over de methode speelplezier).

Brengen en ophalen

Groep kleine ijsbeer: Kinderen kunnen worden gebracht tussen 08.00 uur en 08.15 uur en tussen 11.45 uur en 12.00 uur weer worden opgehaald.

Groep Zonnestraaltje: Kinderen kunnen worden gebracht tussen 08.30 uur en 08.45 uur en om 12.30 uur weer worden opgehaald.

Als ouders een keer niet zelf hun kind kunnen ophalen, vragen we om dit aan ons door te geven. Dit kan via het ouderportaal, of telefonisch. We geven een kind niet zonder toestemming van de ouder aan iemand anders mee.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	3 van 29

Wanneer zijn we open?

De groepen kleine ijsbeer en Zonnestraaltje zijn op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag geopend.

Onze peuterspeelzalen zijn in de schoolweken geopend. In de schoolvakanties en een aantal dagen in het jaar zijn wij gesloten. De schoolvakanties en sluitingsdagen vind je op de website.

Afwezigheid doorgeven

We vragen ouders om door te geven als hun kind niet komt. De pedagogisch medewerkers zijn dan op de hoogte en kunnen dan bijvoorbeeld ook de andere kinderen vertellen dat een kind er die dag niet zal zijn. Ouders kunnen de afwezigheid doorgeven via het ouderportaal of telefonisch. De ontwikkeling van kinderen wordt het beste gestimuleerd wanneer kinderen alle afgesproken dagdelen naar de peuterspeelzaal komen. Voor kinderen met een VVE-indicatie betekent dit vier ochtenden per week. Kinderen zonder VVE-indicatie zijn twee dagen per week welkom. Als een kind voor langere tijd niet aanwezig is, gaan we in gesprek met ouders.

Ruilen en extra dagen

Op de peuterspeelzaal komen kinderen op vaste dagen spelen. Een dagdeel ruilen of extra komen kan zeer incidenteel en alleen in overleg met de pedagogisch medewerker. Op basis van de groepsgrootte en de groepssamenstelling besluiten we of de aanvraag wordt toegekend. In de praktijk blijkt vaak dat we het aangevraagde dagdeel op de dag zelf pas kunnen beoordelen. Dit komt omdat we de afmelding van een ander kind vaak op de dag zelf ontvangen.

Wat doen we als een kind ziek wordt?

Als een kind ziek wordt tijdens de opvang of ziek naar de opvang komt, kijken we allereerst naar het algemene beeld, oftewel naar het welbevinden van het kind. Voelt het kind zich ziek en/of wijst het gedrag van het kind erop dat het ziek is? Denk daarbij aan pijn aangeven, hangerig zijn, veel huilen, koorts hebben, regelmatig overgeven, diarree hebben en niet willen eten en/of drinken. Als een kind ziek is heeft het aandacht en zorg nodig. Op de peuterspeelzaal kan een ziek kind niet de aandacht en zorg krijgen die het nodig heeft, zonder dat dit ten koste gaat van de andere kinderen op de groep. Dat is zowel voor het zieke kind als voor de andere kinderen op de groep niet fijn, het kan niet deelnemen aan het dagprogramma. Daarom vragen we de ouders het kind op te halen. Als de ouder niet te bereiken is op het eigen telefoonnummer, dan bellen we het noodnummer dat in het ouderportaal door ouders is opgegeven. We vragen ouders bij wijziging van het eigen nummer en het noodnummer dit in het ouderportaal aan te passen.

Wij volgen in het *Beleid zieke kinderen* van Bink de richtlijnen van de GGD. Deze informatie staat ook op onze website.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	4 van 29

Wat doen we bij een klein ongeval?

Bij kleine ongevallen zijn onze pedagogisch medewerkers opgeleid om eerste hulp te verlenen. Is er medische hulp nodig, dan bellen we de ouder direct en overleggen we wie met het kind naar de arts gaat. In spoedeisende situaties bellen we 112 en informeren we de ouder zo spoedig mogelijk. Totdat ouders zelf aanwezig zijn, blijft de pedagogisch medewerker bij het kind.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	5 van 29

2. Een ochtend op de peuterspeelzaal

Een voorspelbaar dagritme

Groep kleine ijsbeer:

Als ouders hun kind brengen, begroeten de pedagogisch medewerkers ouders en kinderen hartelijk. De pedagogisch medewerker zorgt dat de speelruimte er uitnodigend en uitdagend uitziet, waardoor kinderen zin krijgen om te gaan spelen. Er ligt divers speelmateriaal gericht op de verschillende ontwikkelingsgebieden. Ieder kind start de dag op zijn eigen manier. Sommige kinderen gaan direct spelen, andere kinderen willen misschien bij de pedagogisch medewerker zitten of samen met de pedagogisch medewerker iets ondernemen. Bij het brengen is er ruimte voor ouders om belangrijke informatie over hun kind met de pedagogisch medewerker te bespreken. Afscheid nemen is niet altijd makkelijk. We vragen ouders om afscheid te nemen vanaf de plek waar hun kind op dat moment speelt. Zo blijft het beter betrokken in zijn spel. Maar als een kind wil zwaaien bij het raam of de deur, dan kan dat. Een dagritme maakt de dag voorspelbaar voor kinderen en zorgt ervoor dat de peuterspeelzaal een vertrouwde plek wordt. De kring is een vast moment op de dag. We kijken samen met de kinderen wie er allemaal zijn, op deze manier leren de kinderen elkaars namen kennen. Ook is er elke dag een ander kind het "vriendje" van Puk. Hij of zij heeft dan speciale taken, zoals de kinderen tellen en of Puk eten geven. Aan het eind van de kring krijgen de kinderen allemaal een volkoren cracker. Door de dag heen volgen we een globaal ritme met vaste momenten van spelen, samen activiteiten doen, eten en drinken. De kinderen kunnen via de dagritme kaarten zien wat er op dat moment gebeurt of gaat gebeuren. Elke wisseling van activiteiten wordt aangegeven door een liedje.

Over hoe de dag verloopt hebben we uitgebreider geschreven in ons pedagogisch beleidsplan. In hoofdstuk drie van het pedagogisch beleidsplan lees je hier meer over.

Groep Zonnestraaltje:

Bij binnenkomst wordt peuter en ouder liefdevol ontvangen. Voor beide personen is even aandacht. We kijken elkaar aan en ontmoeten elkaar. We vinden het fijn om van elkaar te weten dat je er bent. Na het lezen van een boekje, een klein spelletje of een blik op de seizoen tafel nemen de ouders afscheid. We zwaaien de ouder uit bij het raam. (Wij weten dat als wij straks van het spelen moe zijn, mama of papa ons weer komt ophalen.) Door rust, een vast ritme en gewoontes scheppen we vertrouwen, omhulling en geborgenheid.

Als alle kinderen er zijn, maken we een kring om de ochtend te openen. Het welkomst kaarsje, vaste liedjes/versjes en ochtend tafelspel vullen dit moment.

Wij dragen er zorg voor dat de zaal er mooi uitziet; als een warme uitnodiging om tot spelen te komen. Over hoe de dag verloopt hebben we uitgebreider geschreven in ons pedagogisch beleidsplan. In hoofdstuk drie van het pedagogisch beleidsplan lees je hier meer over.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	6 van 29

Bij het brengen is er ruimte voor ouders om belangrijke informatie over hun kind met de pedagogisch medewerker te bespreken. Afscheid nemen is niet altijd makkelijk. We vragen ouders om afscheid te nemen vanaf de plek waar hun kind op dat moment speelt. Zo blijft het beter betrokken in zijn spel. Maar als een kind wil zwaaien bij het raam of de deur, dan kan dat.

Jaarfeesten van Zonnestraaltje

Omdat kinderen op vaste ochtenden komen spelen ervaren zij zelf een duidelijk ritme in de week. Het jaarritme wordt bepaald door de seizoenen en haar jaarfeesten.

Hierbij een kort overzicht van de jaarfeesten:

29 september	Oogst/Michaelfeest
11 november	Sint Maarten
December	Adventstijd
05 december	Sint-Nicolaas
25 december	Kerst
06 januari	Drie Koningen
02 februari	Maria Lichtmis
April	Winterfeest Palm- en Pasen
mei	Hemelvaart en Pinksteren
24 juni	Sint Jan

Eten en drinken

Groep kleine ijsbeer:

Ouders geven hun kind een gezond tussendoortje mee van huis, zoals fruit of groente. Verder krijgen ze water of lauwe thee te drinken. Ook krijgen de kinderen aan het einde van de kring een droge volkoren cracker Voor samen eten nemen we de tijd en we maken er een gezellig moment van. We voeren gesprekken met de kinderen en stimuleren de kinderen om ook met elkaar te praten. Kinderen zitten in een kleine groep met een pedagogisch medewerker aan tafel. Het is een moment waarbij we de kinderen betrekken door ze te laten helpen bij het uitdelen van de meegenomen bakjes of het opruimen van de bekers. Tijdens het eten krijgen kinderen de gelegenheid om zo veel mogelijk zelf te doen. Ze leren keuzes te maken in wat ze drinken en hoeveel ze eten. We vragen ouders om ons te vertellen als hun kind een dieet volgt of allergisch is voor bepaalde voedingsstoffen, zodat we daar rekening mee kunnen houden.

Groep Zonnestraaltje:

Rond 10.00 uur eten we een stukje van huis meegebracht fruit. Wij schillen het meegebrachte fruit. Ieder kind krijgt een eigen houten bakje met verschillend fruit. Daarna drinken we een glaasje water.

Rond 11.45 uur eten we een snee zelfgebakken brood en een crackertje. We drinken hierbij een kopje kruidenthee.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	7 van 29

Samen eten is een fijn moment. Met zorg en aandacht voor voedsel en elkaar, nemen we de tijd. Om de beurt helpen de kinderen mee met fruit schillen, brood bakken en de tafel dekken. Na het handen wassen kiest elk kind een plekje aan de grote tafel. We zingen liedjes, wensen elkaar eet smakelijk en bedanken voor de maaltijd.

Tijdens de maaltijd vinden we het belangrijk om rust te creëren, dankbaar te zijn en te genieten van het meegebrachte fruit of de zelfgebakken boterhammen.

De pedagogisch medewerker bespreekt met de ouders wat ze prettig vinden als het gaat om het eetpatroon van hun kind. We vragen ouders om ons te informeren als een kind een dieet volgt of allergisch is voor bepaalde voedingsstoffen, zodat we daar rekening mee kunnen houden.

Bij ons wordt zoveel mogelijk biologisch-dynamische voeding, zonder toegevoegde suikers, aangeboden.

Traktaties bij verjaardagen

Wij dragen graag bij aan een onvergetelijke verjaardag. Dat doen we op verschillende manieren, afhankelijk van de leeftijd van het kind en waar het kind zich goed bij voelt. Ouders bepalen met hun kind of zij hun kind wel of niet laten trakteren.

De keuze van Bink voor voeding is grotendeels gebaseerd op de schijf van vijf. We laten ons leiden door de 'ik kies gezond' app van het Voedingscentrum. We kiezen voor vegetarische producten en biologische zuivelproducten. Als ouders en kind kiezen om trakteren, dan vragen wij te kiezen voor een gezonde traktatie die past bij ons voedingsbeleid. Zo zorgen we samen voor een gezond voedingspatroon. Als ouders twijfelen wat ze kunnen trakteren kunnen zij overleggen met de pedagogisch medewerkers. Online, bijvoorbeeld op de site van het Voedingscentrum, kunnen ouders voorbeelden vinden voor gezonde traktaties. Ook hebben we op de vestiging een map liggen met leuke en lekkere voorbeelden.

Wanneer ouders wel willen trakteren maar liever niet op iets eetbaars dan kunnen zij op een cadeautje voor de groep trakteren, bijvoorbeeld het favoriete spel of boek van hun kind. We vragen ouders nadrukkelijk geen kleine, vaak onveilige, en plastic cadeautjes per kind uit te delen.

Ook pedagogisch medewerkers ontvangen regelmatig een traktatie, bij verjaardagen of als blijk van waardering op een ander moment. Ook hier vragen we ouders te trakteren in lijn met ons voedingsbeleid, of juist iets wat niet eetbaar is. Pedagogisch medewerkers eten op de groep mee en hebben een voorbeeldfunctie. Zij eten eventuele traktaties buiten zicht van kinderen of nemen deze mee naar huis

Groep Zonnestraaltje:

Kinderen trakteren op de eigen groep. Het uitdelen van de traktatie gebeurt vlak voor of na een eetmoment, op die manier worden de tanden niet extra belast. Kinderen krijgen geen ongezonde traktaties zoals chocoladerepen of chips, deze worden niet op de groep uitgedeeld. Eerder gaven we deze traktaties met de kinderen mee naar huis maar ouders

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	8 van 29

hebben aangegeven dat zij dat niet op prijs stellen. Daarom geven we ongezonde traktaties weer met de ouders van de jarige mee terug.

Feest op de peuterspeelzaal

Naast de verjaardagen is er een aantal feestdagen waarop we bijzondere activiteiten doen en iets te eten aanbieden dat niet in de schijf van vijf staat. Daarnaast kennen we nog op onze vestiging 'eigen' vieringen, hierover informeren we ouders via de nieuwsbrief. We vervangen de gebruikelijke tussendoortjes voor iets speciaals en zetten bij de lunch iets extra's op tafel

Wil je meer weten over wat we belangrijk vinden bij het eten en drinken? In de hoofdstukken twee en drie van ons pedagogisch beleidsplan en in de flyer 'Eet smakelijk, samen eten bij Bink' lees je hier meer over. De flyer is te downloaden van onze website op de pagina over gezonde voeding.

Lichamelijke verzorging

Op de peuterspeelzaal gebruiken wij in principe geen potjes. Deze zijn minder hygiënisch dan het toilet, omdat ze lastig schoon te houden zijn. Op de peutergroepen hebben we speciale peutertoiletten, zodat kinderen zelfstandig naar het toilet kunnen. De pedagogisch medewerker begeleidt de kinderen bij het zelfstandig naar het toilet gaan. Kinderen die een luier dragen verschonen we één keer en als daar aanleiding toe is verschonen we vaker.

Spelend ontdekken en onderzoeken

Op bijna alle groepen wordt dagelijks geknutseld en getekend, omdat kinderen het leuk vinden om te doen én omdat het bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen. Het ontdekken en onderzoeken van de mogelijkheden van verschillende materialen stimuleert de creativiteit van het kind. Het scheuren, plakken, knippen, kneden, verven, timmeren en rijgen dragen bij aan de fijne motoriek. We zijn altijd in de buurt en helpen kinderen als het nodig is. Tegelijkertijd geven we hen de gelegenheid zelf keuzes te maken, hun eigen ideeën te volgen en nieuwe mogelijkheden te ontdekken. Onze aandacht gaat uit naar het bezig zijn met de activiteit en minder naar het eindresultaat. Zo ontstaan unieke persoonlijke kunstwerken die passen bij de ontwikkeling en leeftijd van het kind.

Binnen

Binnen spelen gebeurt voornamelijk in de vaste groepsruimte en altijd in aanwezigheid van de pedagogisch medewerkers. Ook wanneer naast de vaste groepsruimte gebruik wordt gemaakt van een andere ruimte in de buurt van de groepsruimte, zorgen we voor een goede verdeling van het aantal kinderen per pedagogisch medewerker.

Groep kleine ijsbeer

Het is een uitnodigende en uitdagende omgeving om spelenderwijs de wereld te ontdekken. Tijdens het spelen in de binnenruimte zijn er vaste regels om de veiligheid te waarborgen. Zoals: - lopen op de groep - Niet klimmen op tafels, stoelen en kasten. Tijdens het vrij spel kunnen de kinderen zelf bepalen waar en waarmee zij willen spelen. De hoeken zijn overzichtelijk, huishoek, bouwhoek, leeshoek, puzzelhoek knutseltafel en het speelgoed

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	9 van 29

bink

spreekt tot de verbeelding. Tijdens het spelen zal de pedagogisch medewerkster mee spelen en waar nodig het spel verrijken. Ook kijkt zij goed waar zij elk kind individueel kan begeleiden in zijn of haar sociaal emotionele ontwikkeling. Dit door mogelijkheden voor te doen. Zoals bijvoorbeeld rekening te houden met een ander of juist op komen voor jezelf.

Groep Zonnestraaltje

VVE Speelplezier

1. Ochtendspel, tijdens de openingsritme aan de grote tafel voor alle kinderen.
2. Naboots spel, in het 'atelier' tijdens het vrij spel, individueel.
3. Bewegingsspel, zoveel mogelijk gezamenlijk, binnen en/of buiten.

Jaar -of Seizoen tafel

Bij ons op Zonnestraaltje heeft de jaar -of seizoen tafel een vaste plek in de ruimte. De naam geeft aan dat er het gehele jaar door iets anders te zien is. De kleuren en voorstellingen veranderen regelmatig.

Het rode huisje

In het huisje vind je allerlei (rode) spulletjes waarmee het kind de huishoudelijke bezigheden kan nabootsen. Dit alles is heel simpel in uitvoering en gemaakt van natuurlijke materialen.

Atelier

In het "atelier" worden de kinderen uitgenodigd om het tafelspel na te bootsen en hun creativiteit de vrije loop te laten.

De huishoek

Aan het plafond hangt een roze hemeltje waaronder poppenbedjes staan met handgemaakte poppen gevuld met schapenwol. De schapenwol neemt de warmte aan van het kind, waardoor de poppen een verwarmende en troostende rol kunnen vervullen. De Zonnekind poppen hebben eenvoudige gezichtjes. Twee oogjes en een mond zijn vaag met potlood aangegeven om zo fantasierijk te kunnen spelen.

In de poppenhoek staat ook een mand met poppenkleertjes en zijde stoffen in primaire kleuren. Ook de verkleedkleden passend bij het seizoen/jaarfeest zijn hier terug te vinden.

De Bouwhoek

In de bouwhoek zien we manden met diverse soorten blokken en boomstammetjes in verschillende maten. De garage met auto's en de treinbaan vind je hier ook. De twee grote vrachtwagens staan ook voor de kinderen klaar om weer op pad te gaan.

De Leeshoek

In de leeshoek staat een bank met een kleed erover. Een heerlijke plek om samen een mooi prentenboek te bekijken of om voorgelezen te worden. De boeken staan in een boekenkast en per seizoen wisselen de boeken in de kast.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	10 van 29

Onze buitenruimte

De buitenruimte is een stuk tuin dat afgeschermd is met een beukenhaag en een paar (houten) hekjes. Er is een schuur met kleine peuterfietsjes en steppen voor de kinderen waarbij ze hun motoriek kunnen oefenen, een grote zandbak waar de kinderen met stokjes tekeningen kunnen maken in het zand of zandtaartjes kunnen bakken, een klimhuis met glijbaan en een onverhard pad tussen struiken door dat over- en door een rioolbuis loopt. We slepen met balken en boomstammen, spelen in het zand en genieten van alle natuur. Spelend ontdekken en onderzoeken is een van onze vier pedagogische uitgangspunten. In hoofdstuk twee van ons pedagogisch beleid lees je hier meer over.

Binnen spelen is anders dan buiten spelen. De buitenruimte geeft weer heel andere mogelijkheden om op onderzoek uit te gaan. Kinderen ontdekken hun fysieke mogelijkheden en onderzoeken wat ze kunnen doen met stenen, stokjes, water en zand. Vooral de zandbak nodigt uit voor de zintuigelijke ontwikkeling. Wanneer is het zand zacht of juist hard en wat krijg je wanneer je er water bij doet.

Als kinderen zelf een spel bedenken, schatten wij in wat de risico's zijn en grijpen niet te snel in. Kinderen leren van vallen en opstaan.

In het voorjaar en de zomer gaat altijd de zandbak open. De kinderen leren spelenderwijs de verschillende ontwikkel gebieden, zoals: – Taalontwikkeling; het kind praat met de pedagogisch medewerker over wat het aan het doen/maken is. – Sociaal emotionele ontwikkeling, het kind leert rekening te houden met een ander kind(geen zand gooien) of het delen van een schepje. – Lichamelijke ontwikkeling, de oog hand coördinatie (het vullen van een vormpje of emmer). – Rekenprikkel, het tillen van een volle emmer. Is dit hard of zacht zand? Het leren fietsen begint al bij het zitten op een loopauto en dan uiteindelijk door naar een fiets zonder wieltjes. Ook bij het springen met een skippybal leert het kind zijn lichaam beheersen. Ook zullen de pedagogisch medewerksters tijdens het buitenspelen andere activiteiten aan bieden, zoals een kringspel.

Verschillende gezinssituaties

Dagen zoals Vaderdag en Moederdag zijn niet voor ieder kind vanzelfsprekend en kunnen zelfs onzekerheid of verdriet oproepen. We praten met kinderen over familie en gezin waardoor kinderen gaan begrijpen dat er verschillen bestaan en dat die er mogen zijn. Oudere kinderen hebben meer vragen en vaak een duidelijke mening. Ook horen zij graag van anderen hoe het bij hen thuis gaat. Wij begeleiden dit gesprek wanneer dat nodig is en benoemen de verschillen waardoor ieder kind zich kan herkennen. Zo kunnen we samen voorkomen dat er onbedoeld een verdrietige of kwetsende situatie ontstaat.

Uitstapjes kleine ijsbeer

Bij uitstapjes zoals een bezoek aan de bibliotheek, de speeltuin of kinderboerderij vragen we voor ieder kind een ouder of verzorger mee.

Ruim van tevoren lichten wij de ouders in dat er een uitstapje aan zit te komen en waar naartoe. Wij vragen ouders via een brief of ze mee kunnen met hun kind en of zij eerst naar

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	11 van 29

bink

de peuterspeelzaal komen of rechtstreek gaan. Wij zijn gewoon vanaf 8 uur op de locatie voor opvang van de kinderen. Kinderen die niet begeleid kunnen worden door hun ouders gaan met een busje van Bink in een kinderstoel met ons mee. Mochten dit door omstandigheden te veel kinderen zijn voor de pedagogisch medewerkers kunnen we besluiten deze kinderen op de zaal te houden of het uitje door te laten gaan op een ander tijdstip.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	12 van 29

3. Samenwerken aan de ontwikkeling van kinderen

We volgen de ontwikkeling van elk kind met veel aandacht en spreken hierover met de ouders. We vertellen onderling wat een kind heeft meegemaakt en hoe het gaat met het kind. Daarnaast communiceren we ook met ouders via het ouderportaal. Ouders ontvangen algemene nieuwsbrieven vanuit Bink en nieuwsbrieven vanuit de vestigingen.

Mentor

Alle pedagogisch medewerkers van de groep zijn verantwoordelijk voor de verzorging en begeleiding van alle kinderen. Ieder kind heeft een eigen mentor, dat is één van de pedagogisch medewerkers. Ouders en kind maken kennis met de mentor tijdens het kennismakingsgesprek. De mentor is een pedagogisch medewerker van de eigen stamgroep, die het kind regelmatig ziet.

Wil je nog meer weten wat je van een mentor kunt verwachten? In hoofdstuk vier van ons pedagogisch beleidsplan lees je hier meer over.

Volgen van de ontwikkeling

De ontwikkeling van kinderen volgen we, van kennismaking tot het afscheid, met ons kind volgsysteem.

Bij groep kleine ijsbeer is dit: Zo doe ik, zo praat ik, zo beweeg ik en zo reken ik.

Bij groep zonnestraaltje is dit: Speelplezier.

Twee keer per jaar observeert de mentor het kind. We nodigen ouders na elke observatie uit voor een gesprek en bespreken het observatieverslag met hen. Als ouders of de mentor behoefte hebben om op andere momenten de ontwikkeling van het kind te bespreken, maken we een afspraak voor een tussentijds gesprek.

De informatie die we uit de observaties over de ontwikkeling van kinderen krijgen, gebruiken we voor een passend aanbod aan de kinderen. De activiteiten sluiten aan bij wat kinderen nodig hebben om te groeien in hun ontwikkeling.

Soms laat een kind opvallend gedrag zien of is er om andere redenen extra aandacht en begeleiding nodig. Ook kan het zijn dat ouders zich zorgen maken om hun kind. We kunnen ouders hierbij ondersteuning bieden of de weg te vinden naar specialistische ondersteuning.

We werken nauw samen met UK en Sherpa. Specialistische medewerkers van die organisaties kunnen de pedagogisch medewerkers en/of kinderen op de groep ondersteunen of extra begeleiden. Specialistische medewerkers observeren op de groep en geven de pedagogisch medewerkers tips voor de begeleiding van het kind. Ook is het mogelijk dat de specialistische medewerker het kind voor een bepaalde periode begeleidt. De begeleiding van de specialistische medewerker gebeurt altijd in overleg en met toestemming van ouders.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	13 van 29

In ons pedagogisch beleidsplan schrijven we meer over hoe we samenwerken aan de ontwikkeling van kinderen. Je leest erover in hoofdstuk vier van het pedagogisch beleidsplan.

Samenwerken met ouders

“Samen groeien met plezier”, dat betekent ook samen met ouders. De voor- en vroegschoolse educatie (VVE) is erop gericht om zowel thuis als op de peuterspeelzaal de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Door ook thuis actief te werken aan de ontwikkeling van kinderen, worden kinderen optimaal voorbereid op de basisschool.

Bij alle thema's horen activiteiten voor ouders om thuis met hun kind te doen. De activiteiten zijn gericht op de verschillende ontwikkelingsgebieden en op het samen spelen. De ontwikkelingsgebieden die aan bod komen zijn de taalontwikkeling, de sociaal-emotionele ontwikkeling, de motorische ontwikkeling en de beginnende rekenprikkel. Bij de start van een nieuw thema nodigen we ouders uit om deel te nemen aan de ouderbijeenkomst op de peuterspeelzaal. Tijdens deze bijeenkomst vertellen de pedagogisch medewerkers wat het nieuwe thema is, wat we op de peuterspeelzaal doen en wat ouders thuis kunnen ondernemen. Tijdens de bijeenkomst krijgen ouders tips over liedjes, boeken of activiteiten die ze thuis samen met hun kind kunnen doen. Op de peuterspeelzaal wordt verwacht dat minimaal één ouder bij de ouderbijeenkomst aanwezig is. Soms nodigen we ouders ook uit om samen met de kinderen een thema af te sluiten.

De overstap naar school

Als kinderen vier jaar worden maken ze de overstap naar school. De mentor van de peuterspeelzaal nodigt ouders uit voor een eindgesprek. Tijdens dat gesprek ontvangen de ouders alle observatieverslagen die over het kind zijn gemaakt, samen met een geschreven overdracht voor de basisschool waar het kind naartoe gaat. Voor de leerkracht is het belangrijk om te weten hoe een kind zich de eerste jaren heeft ontwikkeld. Wij hebben een goed contact met de bij ons aangesloten basisscholen en vragen ouders toestemming te geven de observatieverslagen en de geschreven overdracht aan school te overhandigen. Heeft een kind een VVE indicatie voor de peuterspeelzaal, dan vinden we het waardevol in een persoonlijk gesprek de overdracht aan de leerkracht toe te lichten, bijvoorbeeld als er opvallende ontwikkelingskenmerken of zorgen over de ontwikkeling van kinderen zijn. We noemen dit de warme overdracht. Uiteraard vindt deze alleen plaats met schriftelijke toestemming van ouders of in aanwezigheid van ouders.

De leerkracht kan op die manier goed aansluiten bij de ontwikkeling van een kind. Als de leerkracht nog vragen heeft, dan is het mogelijk om informatie uit te wisselen met de mentor, maar alleen na toestemming van de ouders.

Samenwerking met de basisschool

De peuters van peuterspeelzaal de Windkanter gaan naar verschillende scholen in Hilversum. De scholen werken niet allemaal met dezelfde voor- en vroegschoolse programma's, maar activiteiten en thema's sluiten over het algemeen aan.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	14 van 29

Warme overdracht van peuterspeelzaal naar basisschool.

Vrije school peuter- en basisonderwijs gaat uit van de mens als materieel, sociaal en spiritueel wezen.

De omgang met natuur en cultuur is vanuit een houding van verwondering, eerbied en verbondenheid. Dit zorgt ervoor dat we betekenis ervaren.

Rond de vierde verjaardag van het kind schrijven we een verslag met een constitutie beeld. Daarnaast vullen we een lijst in met de benodigde vaardigheden.

Zowel het constitutie beeld als de vaardigheden-lijst wordt besproken met de ouders tijdens het uitzwaai-gesprek. Na goedkeuring en ondertekening van de ouders gaat het verslag naar de desbetreffende kleuterdocent, waarna een korte overdracht plaats vindt.

Wat is een constitutie-beeld?

Onder constitutie wordt verstaan: het samenspel van lichamelijke, individuele, biologische en gedragsaspecten. Al deze aspecten vormen een kleurrijk palet.

Ze mengen zich zoals een schilder verfkleuren op het doek aanbrengt.

Hierdoor ontstaan unieke kleuren.

De constitutie is voor de geboorte in aanleg aanwezig. Echter, de erfelijkheid, omgevings- en individuele factoren bepalen mede hoe de constitutie zich uiteindelijk vormt en zichtbaar wordt. Ieder "schilderij" is uniek en iedere kleur komt anders tot z'n recht.

Wij gaan uit van de 4 constitutie beelden van Claude Sigaud (1862-1921.)

1. Het cerebrale kind.
2. Het digestieve kind.
3. Het musculaire kind.
4. Het respiratoire kind.

Alle kinderen, de mens, dragen een stukje goud in zich!!!

Jaarfeesten.

Het is een goed gebruik om feest te vieren. Jaarfeesten markeren belangrijke momenten in het jaar en zijn van oorsprong meegenomen uit de oudheid en begintijden van het mensdom.

Ontmoeting is hoop vol, geeft energie en wekt vertrouwen in het leven en in de toekomst.

Wij lopen tijdens de kersttijd in een lange rij met een lichtje door de school op weg naar de kleuterklas om daar het Kerstspel te bewonderen van de grote kinderen.

Met het Pinksterfeest dansen we gezamenlijk om de Meiboom op het schoolplein.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	15 van 29

Alle andere feesten vieren we met kinderen en ouders in de vertrouwde peutergroep

Met de gemeente vindt jaarlijks overleg plaats met de peuterspeelzalen en de basisscholen. Tijdens deze overleggen bespreken we bijvoorbeeld hoe de uitvoering van de overdracht gaat of hoe we de samenwerking met ouders kunnen versterken.

In hoofdstuk vier van ons pedagogisch beleidsplan lees je over de overstap naar de BSO.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	16 van 29

4. Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)

Spelenderwijs stimuleren wij de ontwikkeling van kinderen. Met speelse activiteiten stimuleren we de spraak- en taalvaardigheid, sociaal-emotionele vaardigheden, motorische en zintuiglijke vaardigheden en geven de eerste rekenprikkels. We werken met een speciaal programma dat ons daarbij helpt. Het programma is een leidraad voor het pedagogisch en didactisch handelen van de pedagogisch medewerker en geen doel op zich.

Bij peuterspeelzaal de windkanter **groep kleine ijsbeer** werken we met het VVE-programma, Uk en Puk en **groep zonnestraaltje** met het VVE-programma Antroversie. Mede door de inzet van deze programma's is er op deze groepen extra aandacht voor de taalontwikkeling. De peuterspeelzaal is een goede voorbereiding op de basisschool.

De programma's beginnen in de peuterspeelzaal (voorschool) en lopen meestal door in de kleuterklassen van de basisschool (vroegschool). Dit is afhankelijk van de basisschool waar de peuters naartoe gaan.

Het programma

Groep kleine ijsbeer

Uk en Puk.

Het programma Uk & Puk is gericht op het stimuleren van de brede ontwikkeling van twee- tot vierjarigen door actief spel. Door de combinatie van spelen en leren, stimuleren de pedagogisch medewerkers de peuters in hun taal en denken, en ook in hun creatieve en persoonlijke ontwikkeling.

Uk & Puk werkt met thema's die aansluiten bij de belevingswereld van jonge kinderen en spelen zich af in het hier en nu. Elk thema duurt gemiddeld zes weken. Bij elk thema bieden pedagogisch medewerkers activiteiten aan die zijn gericht op de verschillende ontwikkelingsgebieden.

Puk, is een pop en het speelkameraadje van de kinderen. Puk speelt de hoofdrol tijdens de activiteiten die passen bij het gekozen thema. Eén van de thema's is bijvoorbeeld 'Eet smakelijk'. Samen met Puk en de kinderen wordt 'boodschappen' gedaan, gekookt en de tafel gedekt. De pedagogisch medewerkers stimuleren de onderlinge interacties en laten de pop Puk hier onderdeel van zijn. In hun spel betrekken ook de kinderen de pop Puk. Vaak herhalen ze in hun eigen spel, het spel dat eerst in een gezamenlijk groepsactiviteit is gedaan.

Als het nodig is verrijken de pedagogisch medewerkers het spel van de kinderen door goed te kijken en te luisteren naar wat ze zeggen en doen. De pedagogisch medewerkers blijven zo dicht mogelijk bij de belevingswereld van de kinderen, spelen mee, doen voor en geven woorden aan het spel dat de kinderen spelen. De pedagogisch medewerkers zorgen dat ze het spel niet overnemen, zodat de kinderen positieve ervaringen opdoen in hun spel. De kinderen krijgen de ruimte om nieuwe dingen te ontdekken en te ervaren. Doordat de pedagogisch medewerkers aansluiten bij het spel en verwoorden wat er gebeurt, ontstaat er

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	17 van 29

ruimte voor interactie waardoor ze het spel met de kinderen kunnen uitbreiden door iets toe te voegen. Op deze manier stimuleren de pedagogisch medewerkers de ontwikkeling van de kinderen tijdens het vrij spel.

We geven een voorbeeld: In een gezamenlijke activiteit in de kring kleden de pedagogisch medewerkers Puk aan. De kinderen leren de lichaamsdelen kennen en de verschillende kledingstukken benoemen en de kleuren hiervan. Tijdens het vrij spel, kleedt een kind Puk uit en krijgt hij andere kleren aan. De pedagogisch medewerkers observeren het spel, spelen mee zonder het spel over te nemen en voeren een gesprek met het kind. 'Welke kleren heeft Puk aan?' en 'Wat gaat Puk doen?' Tijdens dit soort spel nodigen pedagogisch medewerkers de kinderen uit om te praten en stimuleren de pedagogisch medewerkers de uitbreiding van hun woordenschat.

Tijdens activiteiten maken de pedagogisch medewerkers afwisselend gebruik van kijkplaten, prentenboeken, knieboeken en materialen passend bij het thema. Bij elk thema hoort ook een verhaal en richten we een thematafel in. Op die manier komen de kinderen op verschillende manieren in aanraking met de woorden die horen bij een thema.

In onze manier van werken met Uk & Puk gaan we uit van hoe we naar kinderen kijken zoals dat is beschreven in hoofdstuk 2 van ons pedagogisch beleid.

Groep Zonnestraaltje

Antroversie

Vanuit de antroposofische gedachte staat het vrije spel centraal in het leven van het jonge kind. Het vrije spel is een belangrijke factor bij de ontwikkeling, want tijdens het spel verwerken kinderen op een creatieve manier alles wat ze meemaken.

De kracht van het programma Speelplezier Antroversie is het gebruiken van het spel van de kinderen om de taal te stimuleren. Er is specifiek aandacht voor spelstimulering, uitbreiding van de woordenschat, spreken en luisteren. Daarbij sluit Speelplezier Antroversie goed aan bij de belevingswereld van de kinderen.

De pedagogisch medewerkers zorgen voor een rijke omgeving om van te leren. Ze werken met een duidelijk ritme in de dag, de week en het jaar, waarbij de seizoenen en jaarfeesten leidend zijn. De pedagogisch medewerkers stemmen de thema's, liedjes, verhalen en spelmaterialen af op de seizoenen en jaarfeesten. Volgens een vast patroon bieden ze elke zes weken de speel-sfeer-leer thema's aan. Nabootsing, het net-alsof-spel en eenvoudig rollenspel, is altijd onderdeel van dat vaste patroon.

De pedagogisch medewerkers starten een thema met een ochtendspel in de vorm van een demonstratiespel. Dit wordt gedaan voor de hele groep. Door het demonstratiespel leren kinderen nieuwe woorden en begrippen. Nieuwe woorden en begrippen worden uitgelegd in een gespeeld verhaal waarbij echte materialen worden gebruikt. Ook leren de kinderen van de herhaling, doordat ze na het demonstratiespel samen met de pedagogisch medewerker in de gehele groep het verhaal opnieuw spelen of uitbeelden.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	18 van 29

We geven een voorbeeld: Tijdens de herfst- en kaboutertijd spelen de pedagogisch medewerkers de rol van dwerg Pompeltje die wakker wordt in zijn holletje onder de wortels van een grote boom. De pedagogisch medewerkers bieden taalaanbod en spelimpulsen door iets extra's aan het spel toe te voegen. Met handelingen en opmerkingen lokken ze spontane interactie uit.

De pedagogisch medewerkers laten Pompeltje vertellen dat het 's avonds lang donker blijft en dat het buiten kouder wordt. Ze laten Pompeltje naar buiten gaan en laten Pompeltje daar rillen van de kou. Het is nu echt herfst. Samen met de dieren uit het bos laten de pedagogisch medewerkers Pompeltje takken en bladeren zoeken om voorzichtig een vuurtje te maken dat licht en warmte brengt. Aansluitend doen de pedagogisch medewerkers samen met de kinderen net alsof ze het koud hebben en daarna dat ze zich opwarmen bij het vuur. Alle kinderen hebben de betekenis van samen, warm, koud, licht en donker ervaren. De daaropvolgende dagen herhalen de pedagogisch medewerkers het spel en breiden het uit met spelhandelingen en daaraan gekoppelde woorden over de herfst.

Na het demonstratiespel en het naspelen in de grote groep spelen de pedagogisch medewerkers het spel in kleine groepen nog een keer. Tot slot zien de pedagogisch medewerkers het geleerde terug in het vrije spel van de kinderen. Tijdens het vrij spel bepalen kinderen zelf waar zij mee spelen en met wie.

De pedagogisch medewerkers blijven zo dicht mogelijk bij de belevingswereld van de kinderen, spelen mee, doen voor en geven woorden aan het spel dat de kinderen spelen. De pedagogisch medewerkers zorgen dat ze het spel niet overnemen, zodat de kinderen positieve ervaringen opdoen in hun spel. De kinderen krijgen de ruimte om nieuwe dingen te ontdekken en te ervaren. Doordat de pedagogisch medewerkers aansluiten bij het spel en verwoorden wat er gebeurt ontstaat er ruimte voor interactie waardoor ze het spel met de kinderen kunnen uitbreiden door iets toe te voegen. Op deze manier stimuleren de pedagogisch medewerkers de ontwikkeling van de kinderen tijdens het vrij spel.

Zo ziet dat er bijvoorbeeld uit in een activiteit: De pedagogisch medewerkers spelen buiten samen met vier kinderen en gaan op zoek naar takken en herfstbladeren. De kinderen hebben allemaal een eigen mand waarin ze takken en bladeren verzamelen. De pedagogisch medewerkers stellen de kinderen vragen zoals 'Welke kleuren hebben jullie bladeren?' 'Welk blad is het grootst en welke het kleinst?' Ze laten de kinderen kijken in elkaars mand en bepalen gezamenlijk welk blad het grootst is. De pedagogisch medewerkers blikken terug op het demonstratiespel van die ochtend. Met vragen lokken zij een reactie uit bij de kinderen. 'Brrrr, ik heb het koud gekregen, jullie ook?' en 'Wat kunnen we doen om het weer warm te krijgen?'. Vervolgens slaan de kinderen en de pedagogisch medewerkers de armen om zich heen. Samen hebben ze genoeg takken en bladeren verzameld. Net alsof maken ze voorzichtig een vuurtje waarbij iedereen zijn handen verwarmt en een lied zingt. Om de beurt vragen de pedagogisch medewerkers aan de kinderen of de kinderen het al 'warm' hebben. Als iedereen het weer 'warm' heeft, sluiten de pedagogisch medewerkers het spel af.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	19 van 29

Tijdens het begeleid spel in de kleine groep en tijdens het vrije spel in de speelhoeken, wordt de taalontwikkeling extra gestimuleerd door het samenspel. De groep van de peuterspeelzaal is uitnodigend en uitdagend ingericht. Zo is er een huishoek, een atelier, een bouwhoek, een constructiehoek, een winkeltje en een spelletjeshoek. Ook is er een lees-schrijf-kwebbelhoek met een vertel- en speeltafel. De hoeken worden aangepast aan het actuele thema. Alle opbergkisten zijn gelabeld, zodat het duidelijk is waar welke materialen in zitten.

In onze manier van werken met Speelplezier Antroversie gaan we uit van hoe we naar kinderen kijken zoals dat is beschreven in hoofdstuk 2 van ons pedagogisch beleid.

De groepsruimte

Groep Kleine ijsbeer

Wij werken met het VVE-programma Uk & Puk. Dit betekent dat de pop Puk aanwezig is en er wordt gewerkt met de dagritme kaarten van Uk & Puk. Materialen zoals prentenboeken, knieboeken en kijkplaten zijn zichtbaar in de ruimte aanwezig. De ruimte is ingericht in speelhoeken. Deze speelhoeken worden soms aangepast aan het thema. In de ruimte is ook een thematafel ingericht, zodat het thema heel duidelijk aanwezig is.

Wanneer kinderen zich vrij in de ruimte kunnen bewegen en op avontuur kunnen gaan, draagt dit bij aan hun ontwikkeling. Het speel- en spelmateriaal is zichtbaar en kunnen de kinderen zelf pakken. Er zijn afspraken over het gebruik van specifieke materialen, zoals bijvoorbeeld scharen en verf. Pedagogisch medewerkers zorgen dat de kinderen bekend zijn met de afspraken. Op de meeste vestigingen zullen afbeeldingen van het speelgoed op materiaal op speelgoedbakken en kasten staan. Op die manier is het voor de kinderen herkenbaar waar welk speelgoed staat. Dit stimuleert ook het zelfstandig opruimen. Kinderen kunnen alleen en samen tot spel komen. Pedagogisch medewerkers kunnen positief reageren op de spelinitiatieven die kinderen tonen. Daarnaast kunnen pedagogisch medewerkers het spel van de kinderen bewust verrijken door materialen aan te reiken of door (leer)vragen te stellen. Pedagogisch medewerkers kijken vanaf een afstand naar het spel van de kinderen en maken een bewuste keus om het spel te verrijken of de kinderen niet te 'storen' in hun spel.

Een aantal kinderen is in de keuken aan het spelen. Zij zijn druk met het maken van avondeten. De pedagogisch medewerker volgt het spel en kiest ervoor het spel te verrijken door te vragen wat ze gaan eten en of de tafel dan ook gedekt moet worden. Ze vraagt welke materialen er nodig zijn om de tafel te dekken. In deze situatie leren kinderen met en van elkaar.

Zonnestraaltje

Wij werken met het VVE-programma Speelplezier. De ruimte is ingericht in speelhoeken. Deze speelhoeken worden aangepast aan het thema. In de ruimte is ook een thematafel ingericht, zodat het thema heel duidelijk aanwezig is. Materialen zoals speelplankkaarten en voorwerpen passend bij het thema zijn zichtbaar in de ruimte aanwezig.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	20 van 29

Wanneer kinderen zich vrij in de ruimte kunnen bewegen en op avontuur kunnen gaan, draagt dit bij aan hun ontwikkeling. Het speel- en spelmateriaal is zichtbaar en bereikbaar voor de kinderen. Er zijn afspraken over het gebruik van specifieke materialen, zoals bijvoorbeeld scharen en verf. Pedagogisch medewerkers zorgen dat de kinderen bekend zijn met de afspraken. Op de meeste vestigingen zullen afbeeldingen van het speelgoed op materiaal op speelgoedbakken en kasten staan. Dit stimuleert ook het zelfstandig opruimen. Kinderen kunnen alleen en samen tot spel komen. Pedagogisch medewerkers kunnen positief reageren op de spelinitiatieven die kinderen tonen. Daarnaast kunnen pedagogisch medewerkers het spel van de kinderen bewust verrijken door materialen aan te reiken of door (leer)vragen te stellen. Pedagogisch medewerkers kijken vanaf een afstand naar het spel van de kinderen en maken een bewuste keus om het spel te verrijken of de kinderen niet te 'storen' in hun spel.

Een aantal kinderen is in de keuken aan het spelen. Zij zijn druk met het maken van avondeten. De pedagogisch medewerker volgt het spel en kiest ervoor het spel te verrijken door te vragen wat ze gaan eten en of de tafel dan ook gedekt moet worden. Ze vraagt welke materialen er nodig zijn om de tafel te dekken. In deze situatie leren kinderen met elkaar.

Hoe stimuleren wij ontwikkeling van kinderen?

Op de peuterspeelzaal werken we met het erkende VVE programma's. Het werken met dit programma geeft automatisch handvaten om de ontwikkeling van kinderen op verschillende ontwikkelingsgebieden te stimuleren.

Op de peuterspeelzaal werken we volgens een vast dagritme. Gezamenlijke momenten wisselen we af met activiteiten in kleine groepen. Gezamenlijke groepsmomenten dragen bij aan het groepsgevoel en elkaar leren kennen. De kleine groepen bieden veiligheid en rust voor de kinderen, zodat zij zich op hun eigen niveau verder kunnen ontwikkelen.

Spraak- en taalontwikkeling

• Taalinhoud

Taalinhoud gaat over het leren van de betekenis van woorden en zinnen. Het gaat er om of kinderen de woorden en zinnen begrijpen. Ook gaat het er om dat kinderen de woorden en zinnen ook zelf kunnen gebruiken.

Het Uk & Puk programma biedt in elke activiteit tien woorden aan die passen bij het thema. De pedagogisch medewerkers gebruiken deze woorden bij de aangeboden activiteiten. De tien woorden bestaan onder andere uit werkwoorden en zelfstandig naamwoorden en de pedagogisch medewerkers bieden die op verschillende manieren aan. Zo gebruiken ze de woorden ook in het meervoud en laten ze de verschillende vormen van de werkwoorden aan bod.

We zorgen voor een rijk en betekenisvol aanbod en gebruiken daarvoor ook woorden die niet in de lijst voorkomen. Het aanbod van de hoeveelheid woorden passen we aan aan het ontwikkelingsniveau van de kinderen.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	21 van 29

De woorden die we aanbieden passen bij het thema en de woorden krijgen betekenis door de activiteit die we doen. Tijdens de activiteit gebruiken we bewegingen, voorwerpen en materialen die de betekenis van de woorden ondersteunt. Bij het voorlezen van een boek maken we bijvoorbeeld gebruik van een verteltafel. Tijdens het voorlezen ondersteunen we het verhaal met voorwerpen en materialen. Daarnaast herhalen we de woorden regelmatig.

- **Communicatie**

Communicatie is het gebruiken van taal op de manier die past bij de situatie. Bij communiceren gaat het vooral om het sociale aspect, want communiceren doe je in wisselwerking met een ander.

De pedagogisch medewerker maakt kinderen attent op het om de beurt reageren op elkaar. Ook besteedt de pedagogisch medewerker aandacht aan de non-verbale communicatie. De medewerker maakt kinderen attent op de gezichtsuitdrukking van andere kinderen. Als een kind blij kijkt omdat het een bal van een ander kind krijgt zal de pedagogisch medewerker dat benoemen.

Door tijdens het spel in te gaan op wat kinderen doen betrekken we kinderen actief en verrijken het spel waar nodig. De pedagogisch medewerker verwoordt wat de kinderen doen en ervaren en stimuleert de kinderen om zelf woorden te gebruiken. Dit doen pedagogisch medewerkers door het stellen van verschillende soorten vragen die zijn gericht op begrijpen en benoemen. Pedagogisch medewerkers stellen eenvoudige vragen zoals 'Wie is dat?' of 'Waar is Puk?' Of prikkelende vragen die zijn gericht op het geheugen en vragen die een beroep doen op het vermogen van kinderen om tot een oplossing te komen, het redeneren en het geven van een mening.

Pedagogisch medewerkers letten er op dat ze kinderen de tijd geven om te reageren.

- **Taalvorm**

Taalvorm heeft te maken hoe je iets zegt. Hoe je van losse klanken een woord maakt en van de woorden een zin. Hiervoor moeten kinderen leren klanken te onderscheiden en leren om zelf klanken te maken. Daarnaast gaat het ook om het toepassen van de taalregels. Door het rijke taalaanbod leren kinderen de regels van taal. Pedagogisch medewerkers zorgen voor een rijk taalaanbod door de taal zelf correct te spreken, door voor te lezen en door liedjes te zingen. Met name in de kring en aan tafel voorafgaand aan of na het eetmoment zingen de pedagogisch medewerkers liedjes met de kinderen en lezen ze boeken voor. Ook tijdens het vrij spelen lezen kinderen samen met pedagogisch medewerkers boeken.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

De sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen is de ontwikkeling waarbij kinderen leren omgaan met zichzelf en met anderen. Ze leren wat hun eigen gevoel is en wat de gevoelens van een ander zijn.

Kinderen leren in groepsverband omgaan met zichzelf en met anderen. De basis hiervoor is de relatie tussen het kind en de pedagogisch medewerkers. Pedagogisch medewerkers

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	22 van 29

creëren veiligheid waardoor kinderen zich veilig genoeg voelen om op onderzoek uit te gaan en relaties met anderen aan te gaan. De pedagogisch medewerker begeleidt de kinderen in het omgaan met anderen. Ze geeft het goede voorbeeld en helpt kinderen rekening met elkaar te houden en creëert situaties waarin kinderen zich veilig voelen. De pedagogisch medewerker daagt kinderen uit om zichzelf en de ander te leren kennen en op een speelse manier zichzelf te uiten en contact te maken met anderen.

Kinderen leren omgaan met de pedagogisch medewerker door bijvoorbeeld samen te spelen. Pedagogisch medewerkers nodigen kinderen uit om samen te spelen of sluiten aan bij het spel van kinderen.

Kinderen leren omgaan met andere kinderen door bijvoorbeeld elkaar te helpen. Pedagogisch medewerkers stimuleren kinderen elkaar te helpen door positieve waardering uit te spreken wanneer een kind een ander kind helpt.

Kinderen leren omgaan met zichzelf doordat het kind laat weten wat het wel of niet wil. De pedagogisch medewerker laat kinderen keuzes maken. Ze kunnen bijvoorbeeld kiezen of ze water of thee willen drinken.

Motorische en zintuiglijke ontwikkeling

- **Sensomotorische ontwikkeling**

De sensomotorische ontwikkeling is de ontwikkeling van de zintuigen en de motoriek. De zintuiglijke en motorische ontwikkeling zijn sterk verweven met elkaar. Door te doen en tegelijkertijd waar te nemen, leren kinderen de wereld om zich heen kennen. We laten kinderen ontdekken en onderzoeken. We bieden activiteiten aan die een beroep doen op het zien, horen, tasten, proeven en ruiken. In het thema Knuffels staat het voelen van materialen centraal. Voelt iets fijn of niet fijn, hard of zacht?

- **Grote en fijne motoriek**

We geven kinderen voldoende bewegingsvrijheid om te oefenen met de grote en fijne motoriek.

We gaan veel naar buiten. Kinderen kunnen buiten klimmen, van de glijbaan, fietsen en rennen.

Voor de ontwikkeling van de fijne motoriek hebben we verschillend speelgoed en materiaal op de groep. Kinderen oefenen met de fijne motoriek tijdens creatieve activiteiten en in de verschillende speelhoeken. Pedagogisch medewerkers bieden bijvoorbeeld verschillende teken- en verfmaterialen aan. We kijken naar wat bij een kind past. Een dikke kwast of juist een fijn penseel. In de huishoek oefenen kinderen met hun fijne motoriek wanneer ze bijvoorbeeld een pop aankleden. Pedagogisch medewerkers begeleiden kinderen door kinderen eerst iets zelf te laten proberen.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	23 van 29

- **Lichaamsbesef**

Lichaamsbesef is het besef dat je een lichaam hebt en dat je weet wat je er mee kunt doen. We bieden dan ook activiteiten aan waarbij het eigen lichaam centraal staat. Het benoemen van lichaamsdelen of delen van het gezicht, het elkaar nadoen helpen het kind bewust te worden van zijn eigen lichaam.

Rekenprikkel

We hebben ook aandacht voor de beginnende rekenontwikkeling. We hebben het over meten, ruimtelijke oriëntatie en ontluikende gecijferdheid.

We praten en doen activiteiten met kinderen over groot en klein, zwaar en licht, koud en warm, vol en leeg. We onderzoeken bijvoorbeeld met de kinderen of de reus op de kabouterstoel past.

Bij ruimtelijke oriëntatie beginnen we bij lichaamsbesef. We verkennen ook de groepsruimte en praten over waar spullen staan, in de kast of op de kast. Of waar spullen terecht komen, in of naast de prullenbak.

Ontluikende gecijferdheid

Bij ontluikende gecijferdheid maken kinderen kennis met de telrij en tellen. Het gaat hierbij echt om kennismaken te met het tellen. In de kring tellen we bijvoorbeeld alle kinderen en het aantal juffen. Of het aantal kinderen dat laarzen aan heeft of een blauwe broek aan heeft.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	24 van 29

5. Inspraak van ouders

De oudercommissie

In de oudercommissie zit een aantal ouders als afgevaardigden die de belangen van alle ouders op de vestiging behartigen. De oudercommissie denkt mee en adviseert over beleidsmatige en praktische zaken op de peuterspeelzaal. Jaarlijks worden bijvoorbeeld het beleid en de afspraken rondom veiligheid en gezondheid met de oudercommissie besproken. Maar zij kunnen ook meehelpen bij het organiseren van een ouderavond en andere festiviteiten. De taken en bevoegdheden van de oudercommissie zijn vastgelegd in het oudercommissiereglement. De oudercommissie komt gemiddeld vier keer per jaar bij elkaar en heeft overleg met de vestigingsmanager.

Elke vestiging met vijftig kindplaatsen of meer streeft ernaar een oudercommissie (OC) te hebben. Als een vestiging minder dan vijftig kindplaatsen heeft dan organiseren we een alternatieve ouderraadpleging.

Met ouders in gesprek

We doen er alles aan om de kwaliteit van onze opvang hoog te houden en waar nodig te verbeteren. Als ouders ergens niet tevreden over zijn, dan gaan we allereerst samen in gesprek om er samen uit te komen. Lukt het niet om tot een oplossing te komen, dan is er een klachtenregeling. Alle informatie hierover kunnen ouders vinden op de website van Bink. Op psz Windkanter is er geen oudercommissie en dus zorgen wij indien nodig voor alternatieve ouderraadpleging.

Geschillencommissie Kinderopvang

Als ouders niet tevreden zijn over de afhandeling van een klacht en er met het bestuur niet uitkomen kunnen zij hun klacht voorleggen aan het Klachtenloket Kinderopvang, gevestigd in Den Haag of aanmelden bij de Geschillencommissie Kinderopvang. Informatie hierover staat ook op de website van Bink.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	25 van 29

6. De groep en de medewerkers

De stamgroep

De vaste groep van het kind is de stamgroep van maximaal zestien kinderen. Deze stamgroep heeft een eigen naam, een eigen ruimte en vaste pedagogisch medewerkers. Op sommige vestigingen kunnen de peuters ook gebruikmaken van andere ruimtes om te spelen of voor een activiteit.

Wij zorgen ervoor dat er altijd voor de kinderen voldoende vaste gezichten aanwezig zijn op de groep.

De stamgroep is in een vertrouwde ruimte, waar de kinderen zich op hun gemak voelen. Ze weten er de weg en de kinderen kunnen zelfstandig spelmateriaal pakken en opruimen. De ruimte is ingericht volgens het inrichtingsbeleid van Bink en de richtlijnen van het voorschoolse programma Uk en Puk bij de kleine ijsbeer en Speelplezier bij Zonnestraaltje

Hieronder staat een exacte indeling van de stamgroepen.

Naam stamgroep	Leeftijdsindeling	Maximaal aantal kinderen	Aantal pedagogisch medewerkers
Zonnestraaltje	2-4 jaar	16	2
Kleine ijsbeer	2-4 jaar	16	3

	Maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag		
		Diensten	(geplande) Pauze
Zonnestraaltje	Pedagogisch medewerker 1	8.30-13.00	NVT
	Pedagogisch medewerker 2	8.30-13.00	NVT
Kleine ijsbeer	Pedagogisch medewerker 1	7.30- 12.00	NVT
	Pedagogisch medewerker 2	7.30-12.00	NVT
	Pedagogisch medewerker 3 (ma)	7.30-12.00	NVT

Peuters, met en zonder een VVE-indicatie, komen vanaf twee jaar naar de peuterspeelzaal. Kinderen zonder een VVE-indicatie komen twee dagdelen in de week en kinderen met een VVE-indicatie komen vier dagdelen.

Op de peuterspeelzalen volgen kinderen van tweeëneenhalf jaar met een VVE-indicatie gedurende anderhalf jaar, zestig weken, vier dagen in de week, vier uur per dag het voorschoolse educatie-aanbod. Dit betekent dat een kind in anderhalf jaar tenminste 960 uur voorschoolse educatie ontvangt. Bij ons komen kinderen vanaf twee jaar naar de peuterspeelzaal en ontvangen daarmee twintig weken, vier dagen in de week, vier uur per

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	26 van 29

dag extra voorschoolse educatie. In totaal ontvangen kinderen bij ons 1280 uur voorschoolse educatie.

In het registratiesysteem staan kinderen met een VVE-indicatie en kinderen zonder VVE-indicatie in twee groepen. In de praktijk is het één stamgroep, zoals beschreven in de tabel 'indeling van de stamgroepen'.

Op iedere stamgroep werken vaste pedagogisch medewerkers, ten minste één medewerker per acht kinderen. Zij kennen de kinderen en zorgen voor de juiste begeleiding. In het online ouderportaal staan van alle kinderen belangrijke gegevens genoteerd zoals informatie over eten en allergieën.

Ook stellen we ouders via het ouderportaal tijdig op hoogte van langdurige afwezigheid van een van de vaste gezichten en wordt de naam van de vervanger vermeld. Op die manier is voor ouders inzichtelijk gedurende welke periode er wordt afgeweken van het basisrooster.

Samenwerken van stamgroepen

De 2 groepen van de Windkanter werken niet samen en gebruiken alleen de buitenruimte gezamenlijk

Wie werken er bij Bink?

Medewerkers, opleiding en training

Bij Bink vinden we duurzame ontwikkeling van medewerkers belangrijk. Jaarlijks stellen we op basis van ons beleid deskundigheidbevordering een opleidingsplan samen. Hierin staan verschillende trainingen, cursussen en workshops, die de deskundigheid van de medewerkers bevorderen ten behoeve van pedagogische kwaliteitsverbetering en/of persoonlijke ontwikkeling.

Alle medewerkers op de peuterspeelzaal zijn in het bezit van een erkend Vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) certificaat of volgen de opleiding. Daarnaast volgen zij het hercertificerings programma waardoor er sprake is van permanente educatie.

Ook krijgt duurzame professionalisering van de pedagogisch medewerkers vorm door de samenwerking met pedagogisch coaches en pedagogisch beleidsmedewerkers.

Vanaf 1 januari 2022 stelt de overheid voor de VE-peuterspeelzalen meer uren beschikbaar voor het ontwikkelen van pedagogisch beleid en/of het bieden van coaching aan de pedagogisch medewerkers. Wij zetten de beschikbare VE uren volgens een gelijke verdeling in op coaching en VE beleidsontwikkeling.

De pedagogisch coach ondersteunt de pedagogisch medewerkers in hun pedagogisch handelen, onder andere door coaching on the job, inhoudelijke begeleiding van werk- en team overleggen en het aanbieden van workshops. De pedagogisch coach richt zich op het versterken van de interactievaardigheden van pedagogisch medewerkers, het ondersteunen

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	27 van 29

bij het uitvoeren van het VE programma en vragen over de begeleiding van kinderen van de pedagogisch medewerkers.

De interactievaardigheden van pedagogisch medewerkers zijn een belangrijk middel om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. De uitbreiding in uren maakt een hogere frequentie in coaching mogelijk, waardoor de continuïteit in coaching een positieve impuls krijgt. De verwachting, op basis van studies, is dat dit resulteert in een hoge pedagogische kwaliteit en daarmee een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van de kinderen.

Taken van de pedagogisch coach zijn onder andere het coachen on the job, nulmeting maken van de pedagogische kwaliteit, het maken van een coachingsplan in overleg met de pedagogisch medewerkers en de manager, het bespreken van de ontwikkeling van kinderen. De pedagogen werken ook nauw samen met de manager aan de pedagogische kwaliteit op de vestiging.

De beleidsmedewerker is verantwoordelijk voor het volgen, ontwikkelen en updaten van het VE beleid. Ook verzorgt de beleidsmedewerker bijscholing van de VE pedagogisch coaches en pedagogisch medewerkers.

We volgen nieuwe kennis en inzichten vanuit verschillende vakgebieden (pedagogiek, psychologie, onderwijs) nauwgezet en we passen deze zo mogelijk toe in de pedagogische praktijk. Dit draagt bij aan het bewaken en borgen van de pedagogische kwaliteit op de groepen.

Medewerkers in opleiding, de Bink Academie

Bij Bink werken studenten van verschillende niveaus en opleidingen. Het merendeel volgt een opleiding voor een diploma die kwalificeert om te mogen werken in de kinderopvang. Dat kan een BOL- (beroeps opleidende leerweg) of een BBL- (beroepsbegeleidende leerweg), een zijinstroom of EVC traject zijn.

De BOL-student is altijd boventallig. De behaalde competenties bepalen wat de student zelfstandig op de groep mag doen onder toezicht en verantwoordelijkheid van een gediplomeerde collega. Bij dit leertraject zijn het opleidingsinstituut, de werkbegeleider op de groep en de praktijkopleider betrokken. Met elkaar en de student stellen zij vast welke taken en verantwoordelijkheden de student krijgt.

De BBL-student start altijd boventallig op de groep. Naast niveau 3 hebben we ook BBL-studenten die de niveau 4 opleiding volgen (KOP - Klas) Deze studenten hebben al een niveau 3 diploma/certificaat en zijn bevoegd om binnen de kinderopvang te mogen werken. Deze medewerkers mogen intallig ingezet worden op een VE-peuterspeelzaal mits zij voldoen aan de taaleis en al een VE-certificaat hebben behaald of de interne Uk en Puk training volgen. De niveau 4 BBL studenten worden altijd intallig ingezet naast een pedagogisch medewerker die VE gecertificeerd is.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	28 van 29

De vestigingsmanager communiceert met ouders welke taken de medewerker in opleiding (BBL) of stagiairs mogen uitvoeren. De inzetbaarheid verandert naar mate de medewerker in opleiding of stagiaire verder is in de opleiding. Deze informatie kunnen ouders navragen bij de manager.

Als extra aanvulling op de opleiding biedt Bink de Gordon-communicatiemethode aan, geven we training met betrekking tot kindermishandeling en huiselijk geweld, cursussen EHBO van het Rode Kruis en worden studenten gecoacht met beeldcoaching.

Verder zijn er stagiair(e)s die voor een periode een maatschappelijke of een oriënterende stage komen lopen. Zij zijn nooit alleen met de kinderen, maar altijd onder toezicht van een gediplomeerde medewerker. Op een peuterspeelzaal mogen de stagiair(e)s:

- Binnen en buiten spelen met de kinderen
- Boekjes voorlezen
- Spelletjes doen
- Assisteren tijdens het eet- en drinkmoment onder toezicht/begeleiding van een pedagogisch medewerker
- Assisteren bij het uitvoeren van de activiteiten voor kinderen onder toezicht/begeleiding van een pedagogisch medewerker
- Helpen met huishoudelijke en groep ondersteunende taken

Vrijwilligers

Naast stagiaires zijn er bij Bink ook soms vrijwilligers werkzaam. Deze vrijwilligers helpen bij de dagelijkse werkzaamheden binnen de groep en zijn daarmee ook betrokken bij de kinderen, door bijvoorbeeld samen een boek te lezen of activiteit te ondernemen. De wijze waarop een vrijwilliger wordt ingezet, onder begeleiding van de pedagogisch medewerkers, is opgenomen in het vrijwilligersbeleid van Bink. Daarnaast wordt er met iedere vrijwilliger een vrijwilligersovereenkomst opgesteld waarin onder andere de taken en verantwoordelijkheden zijn opgenomen. De vrijwilligers worden altijd boventallig ingezet.

Onderdeel van:	Werkplannen in beeld	Datum laatste wijziging:	18-04-2024
Titel:	Pedagogisch werkplan psz	Pagina:	29 van 29